

OBITUARI: ANTONI GONZÀLEZ SENMARTÍ (1948-2024)

XAVIER ESPLUGA
Universitat de Barcelona
xespluga@ub.edu
ORCID: 0000-0002-6690-1974

El nom d'Antoni Gonzàlez Senmartí —*Chacho*— (1948-2024), faltat el darrer dia de març, està indissolublement lligat a la història de la vida universitària tarragonina dels darrers temps. En el futur, no es podrà parlar del desenvolupament del campus del Camp de Tarragona —primer, com a part de la Universitat de Barcelona (UB) i, posteriorment, ja com a institució independent amb el nom d'Universitat Rovira i Virgili (URV)— sense haver de citar forçosament el nom d'aquest il·lustre professor de Filologia Grega.¹

Gonzàlez Senmartí havia nascut a Barcelona l'any 1948; després de cursar els estudis de Secundària, completà la carrera de Filosofia i Lletres, en la secció de Filologia Clàssica (1966-1970), a la UB.² En els anys barcelonins, estigué estretament vinculat a Josep Alsina Clota (1923-1993), catedràtic de Filologia Grega a la nostra institució, de qui va fer una sentida semblança en l'homenatge promogut per la revista *Anthropos* del 1986;³ sota la direcció de l'hel·lenista ripollenc, Gonzàlez Senmartí realitzà la memòria de llicenciatura, presentada l'any 1971, que constituïa un estudi dels plantejaments teològics d'un passatge del *Cràtil* de Plató (en concret, del denominat «apartat etimològic»)⁴ També sota la direcció del doctor Alsina, Gonzàlez Senmartí va presentar la tesi doctoral, titulada *La poesia de Nono de Panòpolis (Las Dionisiacas y su autor)* i defensada l'any 1977 també a la universitat barcelonina:⁵ aquesta dissertació, com molts dels seus primers articles científics, estava dedicada als *Dionysiaca*, un poema mitològic en honor del déu Dionís, obra de Nonnos de Panòpolis, un autor d'època tardana relativament desconegut que perseguí l'hel·lenista al llarg de la vida.

¹ A banda de protagonista privilegiat, Gonzàlez Senmartí també ha estat cronista excepcional de tots els canvis històrics que va viure. Vegeu, per exemple, Gonzàlez Senmartí (1989), Cortés, Gonzàlez Senmartí (1990), Cortés & Gonzàlez Senmartí (1997), Gonzàlez Senmartí (2005¹, 2016²), Olivé Serret, Prats Batet & Gonzàlez Senmartí (2006).

² En el darrer curs de carrera (1969/1970), va seguir l'assignatura «Fuentes para la Filosofía y Ciencia Griegas» —coneguda com a *Textos de filosofía*— amb el professor Josep Vives, S.I. Vegeu Gonzàlez Senmartí (2019: 27). Per a la trajectòria del pare Vives, vegeu Espluga (2016).

³ Gonzàlez Senmartí (1986). Vegeu també l'edició de l'opuscle sobre el doctor Alsina que recull unes contribucions presentades a Ripoll en el marc d'una trobada organitzada per la Fundació 'Josep Alsina i Clota': Alsina i Calvés & Gonzàlez Senmartí (1996).

⁴ Gonzàlez Senmartí (1971).

⁵ Gonzàlez Senmartí (1977a). Bona part dels resultats de la tesi es publicaren en forma d'article a la revista *Universitas Tarraconensis* (Gonzàlez Senmartí 1977b).

En acabar la carrera i en paral·lel a la dedicació a l'ensenyament de Llatí a Secundària, en concret al col·legi La Salle de Tarragona, González Senmartí impartí també docència —sobretot de Llengua Grega I i de Llengua Grega II— a les instal·lacions universitàries actives a la ciutat de Tarragona des del curs acadèmic 1971/1972. Passà per diverses categories laborals: ajudant (1971/1972), professor contractat a nivell d'adjunt encarregat de curs (1972-1982), professor adjunt de Llengua i Literatura Gregues (1982-1984) i, per últim, professor titular de Filologia Grega (des de 1985 i fins a la seva jubilació). A la capital del Camp esdevingué actor privilegiat de la transformació dels antics estudis de Lletres, des d'una simple delegació de la UB fins a la nova i flamant institució acadèmica batejada com a Universitat Rovira i Virgili (URV).

Com va explicar el mateix González Senmartí en més d'una ocasió, l'any 1971 es va crear una *Delegación de Estudios Universitarios de la Facultad de Filosofía y Letras en Tarragona*, sota la direcció del jesuïta Artur Juncosa Carbonell (1925-2010), fill d'una família carlina de Les Borges del Camp, després que els estudis universitaris haguessin arribat a Lleida (1968) i a Girona (1969).⁶ De fet, el primer curs universitari, corresponent a l'any acadèmic 1971/1972, es va iniciar el 13 d'octubre en un dels annexos del col·legi de La Salle,⁷ a la plaça Imperial Tarraco, en l'edifici que, com a «pensionado y colegio de los Hermanos de las Escuelas Cristianas», havia construït l'arquitecte Josep Maria Pujol de Barberà l'any 1923.

L'any 1980 González Senmartí va substituir Juncosa al capdavant de la delegació tarragonina assumint el càrrec de vicedegà en funcions de degà. A més, en virtut d'una llei ministerial que establia la creació, amb efectes a partir del 1r d'octubre de 1983, d'una Facultat de Filosofia i Lletres, depenent orgànicament de la UB, a la ciutat de Tarragona,⁸ fou, durant un breu període, degà en funcions del nou centre. Tanmateix, per raons diverses, l'elecció del responsable de la nova Facultat s'endarrerí fins al desembre de 1985: sortí guanyador el sabadellenc Jordi Jané Carbó, aleshores professor titular de Filologia Alemanya, que comptava amb el suport de González Senmartí; aquella elecció, però, suposà l'inici d'un «inesperat cisma» a la institució que es perllongà en el temps.

Inicialment a Tarragona s'impartiren diverses assignatures de la carrera de Filosofia i Lletres i, successivament, també es van poder cursar les llicenciatures completes de Filologia Anglogermànica, Filologia Catalana, Filologia Hispànica, Geografia, Història General i Pedagogia i els primers cicles de Filosofia, Filologia Romànica i Filologia Clàssica. Es pogueren implantar cicles complets d'aquestes llicenciatures perquè els docents tarragonins refusaren la

⁶ *Boletín de Información Municipal de la Ciudad de Tarragona* 16 (juliol-agost 1971), 14-17.

⁷ *Boletín de Información Municipal de la Ciudad de Tarragona* 17 (setembre-octubre 1971), 15-20.

⁸ *Boletín Oficial del Estado*, núm. 256, de 26 de octubre de 1983, 28935-28936 (*Ley 14/1983, de 24 de octubre, de creación de las Facultades de Ciencias Químicas y de Filosofía y Letras en Tarragona*).

possibilitat de transformar la Delegació en Col·legi Universitari (com havia passat a Girona).⁹ El mateix Gonzàlez Senmartí ens ha ofert una vívida descripció de l'ambient que regnava a la Facultat de Lletres en aquells anys:

Aquestes classes dels primers anys permeteren que els mestres de les contrades es llicenciessin, les senyores desvagades de classe benestant enriquessin llur cultura i els nois més obedients romanguessin uns anys més a casa dels pares, lluny dels perills de la gran ciutat, i amb un notable estalvi per a l'economia familiar.¹⁰

Mentrestant, els nous Estatuts de la UB, promulgats l'estiu del 1985, aplegaren els centres universitaris ubicats a Tarragona en una mateixa unitat —dita *divisió setena*— la presidència de la qual fou assumida pel mateix Gonzàlez Senmartí (1985-1988). En acabar aquest primer mandat com a president d'aquesta divisió setena, l'hel·lenista es va incorporar, per espai de tres anys (1988-1991), a l'administració pública, com a subdirector general de Formació d'Adults de la Direcció General d'Afers Socials del Departament de Benestar Social quan era dirigit per Antoni Comas.

Gonzàlez Senmartí repregué l'activitat universitària quan ja s'havia decidit, no sense problemes de seu i de denominació, la creació d'una nova universitat al sud de Catalunya. A partir d'aquest moment, tingué un paper activíssim en el desenvolupament institucional del campus tarragoní, primer, com a vicepresident de la comissió gestora que havia de tirar endavant el nou centre (1991) i, successivament, com a membre de la comissió redactora dels Estatuts de la institució acabada de crear. En certa manera, fou natural la seva incorporació a diversos equips de la nounada universitat, on fou vicerector, secretari general i delegat del rector per a les Relacions Institucionals sota els mandats dels rectors Joan Martí Castell (1992-1998), Lluís Arola (1998-2006), Francesc Xavier Grau (2006-2014) i Josep Anton Ferré (2014-2018). Precisament i pels seus coneixements de la història de la Universitat, el rector Arola li va encarregar la redacció del llibre commemoratiu dels deu primers anys de vida de la URV.¹¹ En representació de la URV també ha format part dels patronats i consells de govern de diverses institucions d'aquest mateix àmbit geogràfic, com ara l'Arxiu Tarradellas, amb seu a l'abadia de Poblet, o l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, amb seu a Tarragona, en la creació del qual tingué un paper no menor. També fou president del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC).

La creació de la Universitat Rovira i Virgili (1991) —nom de consens que finalment adoptà el campus tarragoní— suposà, però, la desaparició d'alguns estudis, en concret, d'algunes especialitats de Filologia, i, més en particular, dels

⁹ Gonzàlez Senmartí (1987: 23).

¹⁰ Gonzàlez Senmartí (1987: 23). Per a la memòria d'aquests anys és també imprescindible el volum *Incunable(s)* de Joana Zaragoza (Zaragoza 2017) complementat per la recent aportació de Joan Prat (Prat 2021).

¹¹ Gonzàlez Senmartí (2005¹, 2016²).

tres primers anys de la Llicenciatura en Filologia Clàssica. Tot i que es va mantenir l'excel·lent dotació docent, els professors de Llatí i Grec destinats a Tarragona es van haver de dedicar a impartir disciplines troncal, obligatòries o optatives d'altres estudis de Lletres, entrant en un procés d'esllanguiment irreversible per a les nostres matèries.

La recerca de González Senmartí, limitada pels seus compromisos en la gestió, s'havia dedicat inicialment a Dionís i a la poesia de Nonnos de Panòpolis. Abans de la tesi, ja havia publicat una primera contribució titulada «El tema de Dioniso en la poesia prenonniana» al desaparegut *Boletín del Instituto de Estudios Helénicos* que aleshores (1973) dirigia el doctor Alsina;¹² un estudi de la cronologia d'aquest poeta, que constituïa el gruix de la tesi doctoral, aparegué al segon número de la revista *Universitas Tarraconensis* creada poc abans a la capital del Camp (1977, encara que la data real fou 1980);¹³ l'anàlisi de la ποικιλία, com a principi estètic d'aquest poeta grec, fou publicat poc després a *l'Anuari de Filologia* de la UB (1981).¹⁴

En temps més recents l'hel·lenista de la URV ha reprès la publicació esporàdica de contribucions que es llegeixen en volums dedicats a altres col·legues de l'acadèmia: unes paraules de record es llegeixen en l'homenatge al pare Josep Vives, S.I., celebrat a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 2016 per iniciativa de Jaume Medina i Jordi Cors;¹⁵ l'article «'El resto de la vida' o una nova recreació del mite d'Orfeu i Eurídice» va aparèixer l'any 2020 en un número miscel·lani de *l'Anuari de Filologia* dedicat a Pau Gilabert, professor tarragoní de Filologia Grega de la UB;¹⁶ l'any 2021 aparegueren dues noves aportacions: en l'homenatge a Carles Miralles, González Senmartí presentava un estudi sobre la viticultura als *Dionysiaca* del seu autor de capçalera;¹⁷ en la miscel·lània en honor de Joana Zaragoza, companya de fatigues a Tarragona, s'hi llegeix un estudi sobre les teogàmies a l'obra del mateix Nonnos de Panòpolis.¹⁸

Fou un assidu participant als congressos espanyols i catalans d'estudis clàssics. En el sisè congrés espanyol d'estudis clàssics celebrat a Sevilla presentà una comunicació sobre la gigantomàquia grega de Claudià;¹⁹ en el sisè simposi de la Secció Catalana de la SEEC, que commemorava el bimil·lenari de Virgili, González Senmartí abordà la pervivència d'aquest autor en la poesia grega

¹² González Senmartí (1973).

¹³ González Senmartí (1977b).

¹⁴ González Senmartí (1981).

¹⁵ González Senmartí (2019). Per a la trajectòria de Medina, vegeu Espluga (2023).

¹⁶ González Senmartí (2020).

¹⁷ González Senmartí (2021a).

¹⁸ González Senmartí (2021b).

¹⁹ González Senmartí (1983).

tardana.²⁰ L'any 1997, en el simposi «Las humanidades clásicas en el mundo actual» celebrat a Madrid, va presentar una comunicació sobre «El Prometeo Unamuniano» que finalment no va ser publicada.

També fou president de la dita Secció Catalana (1988-1992) i participà en l'organització del desè simposi, que tingué lloc a Tarragona el novembre de 1990; en col·laboració amb Joana Zaragoza, s'ocupà de l'edició del primer volum de les actes del dit simposi que es configuraren com una petita mostra d'homenatge al doctor Alsina.²¹ González Senmartí també és responsable d'una utilíssima contribució —«Els estudis clàssics a Catalunya i els simposis de la Secció Catalana de la SEEC»— on feia un repàs de totes les reunions científiques d'aquesta institució celebrats des del 1968 (Ripoll) i fins al 2009 (Tarragona).²²

Per últim, no cal oblidar la seva vinculació a l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la URV i el seu paper en la promoció del festival de teatre grecolatí a Tarragona (actiu des del 1996), en col·laboració amb l'associació *Prosopon*: és aquesta una iniciativa, destinada als estudiants de Batxillerat, que facilita la representació d'obres clàssiques en el marc certament incomparable del teatre del Camp de Mart.

És de doldre, doncs, per la ascendència de González Senmartí sobre la societat civil tarragonina i per la seva *auctoritas* en el camp de la gestió universitària, que la capital del Camp hagi perdut un valedor històric dels estudis clàssics i un testimoni excepcional de les transformacions radicals que ha viscut la vida universitària del sud de Catalunya.²³

BIBLIOGRAFIA

- Alsina i Calvés, Josep & González Senmartí, Antoni (1996), *Recordant l'obra de Josep Alsina i Clota actes de les jornades organitzades a Ripoll el 23 i 24 de setembre de 1995 per l'Associació Promotora de la Fundació «Josep Alsina i Clota» per a la recerca i la innovació educativa*, Ripoll, Fundació Josep Alsina i Clota.
- Cortés, Rodolf & González Senmartí, Antoni (1990), «Els ensenyaments de Filosofia i Lletres a Tarragona», *Història de la Universitat de Barcelona. I Simpòsium 1988*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 59-85.
- Cortés, Rodolf & González Senmartí, Antoni (1997), «Els ensenyaments de Lletres des de la restauració dels estudis universitaris fins a la creació de la Universitat Rovira i Virgili», a *25è Aniversari dels Estudis de Lletres i Química a Tarragona*, Forgas, Esther, Zaragoza, Joana, Fernández, Joel & Masdeu, Anna Maria (eds.), Tarragona, Universitat Rovira i Virgili – Autoritat Portuària de Tarragona, 77-83.
- Espluga, Xavier (2016), «Obituari. Josep Vives, S.J.», *Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia*, 6, 91-93.

²⁰ González Senmartí (1985).

²¹ Zaragoza & González Senmartí (1992).

²² González Senmartí (2010).

²³ Agraeixo les informacions que m'han fet arribar Esperança Borrell, Gemma Fortea, Montserrat Jufresa i, sobretot, Joana Zaragoza.

- Espluga, Xavier (2023), «Obituari: Jaume Medina (1949-2023)», *Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia*, 13, 92-141.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1971), *La teología platónica en el apartado etimológico del Crátilo. Memoria de licenciatura*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, Secció de Filologia Clàssica.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1973), «El tema de Dioniso en la poesía prenonniana», *Boletín del Instituto de Estudios Helénicos*, 7(1), 53-59.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1977a), *La poesía de Nono de Panópolis. Las Dionisiacas y su autor. Memoria para la obtención del grado de doctor*, Barcelona, Universitat de Barcelona.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1977b), «En torno al problema de la cronología de Nono: su posible datación a partir de testimonios directos e indirectos», *Universitas Tarraconensis. Revista de Filologia*, 2, 25-160.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1981), «La ποικιλία como principio estilístico de las Dionisiacas de Nono de Panópolis», *Anuari de Filologia*, 7, 101-108.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1983), «La gigantomaquia griega de Claudiano», *Unidad y pluralidad del mundo antiguo. Actas del VI Congreso Español de Estudios Clásicos. Sevilla, 6-11 de abril de 1981*, vol. II, Madrid, Editorial Gredos, 91-97.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1985), «Virgili a la poesia grega tardana», *Studia Virgiliana. Actes del VIè simposi d'estudis clàssics, 11-13 febrer 1981*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, 199-205.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1986), «Un maestro y un amigo», *Anthropos. Boletín de Información y Documentación*, 63, 39-40.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1987), «Vida universitària», *Serra d'Or*, XXIX (331), 23-26.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (1989), «Reus, ciutat universitària», *Revista del Centre de Lectura de Reus*, v època, 17, 18-20.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2010), «Els estudis clàssics a Catalunya i els simposis de la Secció Catalana de la SEEC», a *Artes ad humanitatem*, Borrell, Esperança & Gómez Cardó, Pilar (eds.), vol. I, Barcelona, Secció Catalana de la SEEC, 373-386.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2005¹, 2016²), *La Universitat Rovira i Virgili: Una aproximació als deu primers anys de la universitat pública del sud de Catalunya*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2019), «Josep Vives, mestre, col·lega i amic», a *Homenatge a P. Josep Vives i Solé SJ (1928-2015) celebrat a la Universitat Autònoma de Barcelona el dia 21 d'octubre de 2016*, Cors i Meyà, Jordi & Medina i Casanovas, Jaume (eds.), Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 17-41.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2020), «'El resto de la vida' o una nova recreació del mite d'Orfeu i Eurídice», *Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia*, 2(9), 85-95.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2021a), «Viticultura i enologia a les Dionisiagues de Nonnos de Panòpolis», *Αποίνα. Àpoína. Estudis de literatura grega dedicats a Carles Miralles. Edició a cura de Montserrat Jufresa i Francesca Mestre*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 379-396.
- Gonzàlez Senmartí, Antoni (2021b), «Teogàmies o violacions a les Dionisiagues de Nonnos de Panòpolis?», *Entre Asclepi i les muses. Un homenatge a Joana Zaragoza*, Tarragona, Publicacions URV, 357-375.
- Olivé Serret, Enric & Prats Batet, Josep Maria (1998), *Història dels estudis universitaris a Tarragona. Un trajecte de vuit-cents anys*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili.

- Olivé Serret, Enric, Prats Batet, Josep Maria & Gonzàlez Senmartí, Antoni (2006), *Història dels estudis universitaris a Tarragona. Un trajecte de vuit-cents anys*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili.
- Prat, Joan (2021), «És Joana Zaragoza deixebila d'Heròdot?», a *Entre Asclepi i les muses. Un homenatge a Joana Zaragoza*, Tarragona, Publicacions URV, 31-47.
- Zaragoza, Joana (2017), *Incunable(s) 1971-1991. La represa dels estudis universitaris*, Tarragona, Publicacions URV.
- Zaragoza, Joana & Gonzàlez Senmartí, Antoni (eds.) (1992), *Homenatge a Josep Alsina. Actes del Xè Simposi de la Secció Catalana de la SEEC. Tarragona, 28 a 30 de novembre de 1990*, vol. I, Tarragona, Diputació de Tarragona.

© Xavier Espluga, 2024.

Llevat que s'hi indiqui el contrari, els continguts d'aquesta revista estan subjectes a la [licència de Creative Commons: Reconeixement 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)